

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Биц К.С.

студентка,

Науковий керівник: **Безродна С.М.**

кандидат економічних наук,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ТА ЦУКРУ В УКРАЇНІ

Сучасний стан цукробурякової галузі зумовлює необхідність створення умов для забезпечення ефективного виробництва цукрових буряків та їх переробки на цукор. Чинники підвищення ефективності діяльності підприємств галузі діють не узгоджено або недостатньою мірою, що ускладнює економічну ситуацію на ринку цукру через його перевиробництво чи недовиробництво. Суттєве підвищення собівартості цукрових буряків і цукру, відсутність взаємозв'язку між кількістю продукції та ціною, коливання цін на цукор та низький рівень ефективності товаровиробників галузі не забезпечує їм розширеного відтворення.

Результати дослідження проблематики підвищення ефективності продукції аграрних підприємств висвітлені у працях – В. Андрійчука, П. Гайдуцького, В. Месель-Веселяка, Б. Пасхавера, П. Саблука та ін. Значний внесок у розвиток цукробурякового підкомплексу АПК та шляхів його відродження зробили В. Бондар, О. Варченко, О. Заєць, М. Коденська, А. Фурса, М. Ярчук та інші вчені [1, 2]. Однак, існує низка невирішених питань щодо підвищення ефективності виробництва цукрових буряків та цукру.

Метою даної роботи є обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності підприємств цукробурякової галузі України та розробка шляхів забезпечення стабільного їх функціонування в умовах посилення економічної конкуренції.

В останні роки кон'юнктура світового ринку цукру та цінова ситуація на внутрішньому ринку України сприяли збільшенню зацікавленості вітчизняних товаровиробників до розширення площ посіву цукрових буряків та виробництва цукру, що потребує в сучасних умовах підвищення ефективності їх діяльності.

Одним із шляхів підвищення ефективності буряківництва в Україні є додержання технологій вирощування цукрових буряків, основними елементами яких є живлення рослин та їх захист від шкідників, хвороб і бур'янів, що разом з ґрунтово-кліматичними умовами забезпечує підвищення урожайності культури та відповідно збільшення збору цукру з 1 га (табл. 1).

За 2013 р. посівна площа буряків становила 280 тис. га, що на 178 тис. га менше обсягу за 2012 р. та на 252 тис. га менше обсягу за 2011 р. Збірна площа буряків в 2013 р. становить 270 тис га, що на 39,7% менше ніж в 2012 р. та на 41,3% менше ніж в 2011 р. Урожайність буряків в 2013 р. становило 39,9 т/га, що на 1,2 т/га менше відносно попереднього року і на 3,6 т/га більше відносно 2011 р. Ціна реалізації 1 т цукрових буряків становить 394 грн., що на 4,8%

більше ніж в 2012 р. і на 15,3% менше ніж в 2011 р. Це зумовлено тим, що всі показники, які враховуються при визначенні ціни, зменшувалися щороку і затрати на транспортування і обробку були затрачені менше.

Таблиця 1

Ефективність виробництва цукрових буряків в Україні

№ п/п	Показники	Роки			2012 р. по відношенню до 2011 р. у%	2013 р. по відношенню до 2012 р. у%
		2011	2012	2013		
1	Посівна площа буряків, тис. га	532	458	280	86,1	61,1
2	Зібрана площа буряків, тис. га	516	449	270	87,1	60,1
3	Виробництво буряків, млн. т	18,7	18,4	10,8	98,4	58,7
4	Урожайність, т/га	36,3	41,1	39,9	113,2	97,1
5	Цукристість, %	16,51	16,03	15,99	97,1	99,7
6	Виробництво цукру, тис. т	2586,4	2143,4	1263,4	82,9	58,9
7	Собівартість 1 т цукрових буряків, грн.	380,4	387,2	338,1	101,8	87,3
8	Ціна реалізації 1 т цукрових буряків (без ПДВ), грн.	519,2	440	394	84,7	89,5
9	Рівень рентабельності виробництва цукрових буряків, %	36,5	15,9	13	-	-

Джерело: [3, 4]

В Україні в 2011 р. працювало 77 цукрових заводів і було вироблено 1,26 млн. т цукру з цукрових буряків та близько 250 тис. т із імпортованого тростинного цукру-сирцю, який був завезений в країну в межах щорічних квот – умови-обов'язку в зв'язку із вступом до СОТ. В загальносвітовому виробництві цукру (яке склало 173 млн. т) на Україну припадає менше 1,5% та 15% по відношенню до обсягу виробництва бурякового цукру в ЄС. При цьому площа під цукровими буряками в Україні становить понад 35% площі посівів сировини в країнах ЄС.

Ефективність діяльності цукробурякового підкомплексу в країнах ЄС та України значно різниться (табл. 2).

Виробництво цукру в розрахунку на 1 га посівів цукрових буряків в Україні (4,3 т/га) в 2,3 рази нижчий, ніж в ЄС (9,9 т/га), зокрема в 2,6 рази, чим у Франції (11,2 т/га), 2,9 рази менший порівняно з Нідерландами (12,3 т/га).

Таким чином, цукробурякове виробництво має розвиватись, як експортно-орієнтована сфера і поряд з ринковим трансформуванням організаційно-виробничої структури АПК та відносин власності, становити частину стратегії економічного розвитку України.

Таблиця 2

**Площі посівів цукрових буряків та виробництво бурякового цукру
в європейських країнах та Україні**

№ п/п	Країна	Площа посівів цукрових буряків, тис. га	Загальне виробництво цукру, тис. т	Виробництво цукру з 1 га посівів цукрових буряків, т/га
1	Франція	381	4257	11,2
2	Німеччина	345	3442	10,0
3	Польща	195	1464	7,5
4	Велика Британія	93	994	10,7
5	Нідерланди	71	870	12,3
6	ЄС	1539	15180	9,9
7	Україна	544	2331	4,3

Джерело: [4]

Сьогодні цукрова промисловість України перебуває в кризовому стані. За останні роки значно знизилася врожайність і валові збори буряків, отже – і виробництво цукру. Основними причинами спаду виробництва є:

- загальна економічна криза;
- зруйнування старої адміністративної системи управління та безсистемний перехід до нерегульованого ринку;
- повна втрата державного впливу на економічні процеси в цукробуряковому виробництві та контролю за випуском і реалізацією продукції підгалузі;
- відсутність обґрунтованої державної економічної політики в цукровій та суміжних підгалузях промисловості, а також недосконалість законодавства, щодо ефективного функціонування виробництва в ринкових умовах;
- недостатнє фінансування технічних і матеріальних ресурсів;
- бартеризація економічних взаємовідносин між виробниками сировини і заводами;
- значне подорожчання енергетичних і матеріальних ресурсів, а також техніки для вирощування, збирання, транспортування і переробки цукрових буряків тощо [4].

Необхідними умовами забезпечення високоефективного функціонування цукрової промисловості України є нарощування потужностей перспективних заводів до оптимальних розмірів, а також виведення з експлуатації малопотужних, технічно спрацьованих підприємств і пристосування їх до виробництва інших видів продукції.

Отже, виробництво цукрових буряків в Україні необхідно зосередити в найсприятливіших для вирощування цієї культури областях, ґрунтово-кліматичні умови яких забезпечують високі показники урожайності та якості коренеплодів. Підвищення ефективності виробництва цукрових буряків та цукру можливе шляхом зниження собівартості й збереження оптимального рівня ціни для рентабельного виробництва, розв'язання проблеми забезпечення виробників матеріально-технічними ресурсами та диверсифікації виробництва продукції, що потребує певної державної підтримки товаровиробників галузі.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В.І. Андрійчук. – 2-ге вид. без змін. – К.: КНЕУ, 2010. – 292 с.
2. Прушківський В.Г., Куценко В.І. Закони розвитку та самозбереження у сільському господарстві / В.Г. Прушківський, В.І. Куценко / Економічний вісник – 2014. – № 1. – 57-63 с.
3. Бондар В.С. Позитивні зрушення у розвитку вітчизняного буряківництва / В.С. Бондар / Цукрові буряки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 4. – 4-5 с.
4. Сінченко В.М. Ефективність заходів підвищення потенціалу буряково-цукрової галузі / В.М. Сінченко // Цукрові буряки. – 2011. – № 2. – 10-12 с.
5. Статистичний щорічник України за 2013 р. – К.: Техніка, 2014. – 240 с.
6. Національна асоціація цукровиків України «Укрцукор» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sugarua.com/>

Павлюк В.П.*студент;***Шейдик К.А.***кандидат сільськогосподарських наук, викладач,
Ужгородський національний університет***УРОЖАЙНІСТЬ ОГІРКА
В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ ВИСІЯНОГО НАСІННЯ**

Огірок – одна з провідних овочевих культур в Україні, яка за площею посіву займає третє місце після капусти і томата, що відповідає 20% від посівної площі овочевих.

Науково обґрунтована норма споживання плодів огірка в даний час задовольняється лише на 80–85%. Це пов'язано з тим, що останніми роками погодні умови в Україні є посушливими і характеризуються високими температурами повітря в період вирощування рослин. Крім цього, більшість сільськогосподарських підприємств різної організаційно-правової форми власності вирощують огірок за застарілою технологією в розстил, якій властивий великий об'єм ручної праці та низька продуктивність рослин (12–15 т/га), що робить виробництво даної продукції низькорентабельним. Крім цього, рослини за такої технології швидше уражуються. Сучасним напрямком підвищення врожайності і якості продукції сільськогосподарських культур є впровадження у виробництво нових інтенсивних технологій, принципом яких є концентрація капіталу на одиниці площі з метою підвищення врожайності і зниження собівартості продукції [1].

В умовах України наукові дослідження з визначенню кращих строків сівби за вирощування рослин на вертикальній шпалері у відкритому ґрунті проводились в обмеженому обсязі і вивчені недостатньо. Тому встановлення оптимального строку сівби закордонного гібрида в даній агрокліматичній зоні слід вважати актуальним.

Строк сівби насіння огірка визначається, по-перше, температурою ґрунту, по-друге, на момент появи сходів не повинно бути весняних заморозків (рис. 1).